

Nr 25.

Ankom till riksdagens kansli den 26 april 1945 kl. 2 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt vissa f. d. arbetare vid vägväsendet jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 2 mars 1945 dagtecknad proposition nr 164, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen förordade grunder, besluta om pension åt sådana, i 1 punkten kungörelsen den 22 juni 1944 (nr 502) avsedda förutvarande vägarbetare, vilka under en tid av sammanlagt minst 15 år, därav dock mindre än 12 år före fyllda 60 år, innehaft sådan anställning, varom förmåles i 2 punkten av samma kungörelse.

I samband med förevarande proposition har utskottet till behandling förehafat två i anledning av densamma väckta likalydande motioner, den ena under nr 323 i första kammaren av herr *Ahlkvist* jämte fyra av kammarens övriga ledamöter och den andra under nr 504 i andra kammaren av herr *Hällgren* jämte nio av kammarens övriga ledamöter, i vilka motioner hemställts, »att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 164 måtte bifalla av kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i skrivelser till Kungl. Maj:t tillstyrkta förslag avseende pensionsbeloppens storlek till avsedda förutvarande vägarbetare.»

Beträffande de skäl, som av motionärerna anförts till stöd för denna hemställan, får utskottet hänvisa till motionen I: 323.

Efter bemyndigande av 1944 års riksdag (prop. nr 260; bankoutsk. utl. nr 51; riksd. skr. nr 354) har Kungl. Maj:t i kungörelse den 22 juni 1944 (nr 502) meddelat föreskrifter angående pensionering av vissa förutvarande arbetare hos vägdistrikt. Kungörelsen, som utformats i nära anslutning till 1942 års summariska pensionskungörelse och de förut omförmälda till densamma knutna särbestämmelserna, är av följande innehåll.

Jämlikt 1 punkten må, där så finnes skäligt, pension av statsmedel i enlighet med vad i kungörelsen närmare stadgas kunna beredas *dels* arbetare i statens tjänst, som före den 1 januari 1944 innehaft anställning hos vägdistrikt och sedermera efter fyllda sextio år vunnit mera stadigvarande arbetaranställning vid vägförvaltning, *dels ock* hos vägdistrikt före nyssnämnda dag anställd arbetare, som är född före den 1 januari 1884 samt kvarstått i anställningen till 1943 års utgång eller på grund av arbetsbrist permitterats

av vägdistriktet under år 1943 och som sedermera ej vunnit arbetaranställning som förut sagts.

I 2 punkten föreskrives, att pension må beviljas under förutsättning, att arbetaren vid anställningens upphörande eller, i fråga om arbetare, som permitterats av vägdistrikt, vid tiden för permitteringen under en tid av sammanlagt minst 15 år efter fyllda 18 år, därav minst 12 år före fyllda 60 år, innehaft sådan anställning i statens tjänst, hos väghållningsdistrikt eller vägdistrikt, som utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla, eller ock sådan arbetaranställning hos entreprenör för vägunderhållet, i vilken vägarbete utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla.

Enligt 3 punkten skall fråga om pension prövas av statens pensionsanstalt.

I 4 punkten stadgas, att där ej annat följer av vad i 5 och 6 punkterna sägs, beloppet av pensionen, varå tilläggsförmåner ej må utgå, skall bestämmas i förhållande till den sammanlagda tid arbetaren efter fyllda 18 år innehaft sådan anställning, som i 2 punkten avses. Pensionen skall därvid fastställas till följande belopp för år räknat, nämligen till 708 kronor om anställningstiden understiger 20 år, till 900 kronor om anställningstiden uppgår till 20 men ej till 25 år samt till 1 104 kronor om anställningstiden uppgår till 25 år eller mera.

Jämlikt 5 punkten bör vid bestämmandet av pensionens belopp hänsyn tagas därtill, huruvida arbetaren är berättigad att av statsmedel utbekomma av vägdistrikt utfästa pensionsförmåner eller äger uppbära pension från enskild pensionsinrättning på grund av försäkring tagen genom vägdistrikts försorg eller sådan pension från pensionsförsäkringsfonden, till vilken bidrag lämnats av vägdistrikt.

Slutligen föreskrives i 6 punkten, att i fråga om pension, som i kungörelsen avses, i övrigt bestämmelserna i 1942 års summariska pensionskungörelse i tillämpliga delar skola lända till efterrättelse. Detta innebär bland annat, att vid beräkandet av den anställningstid, i förhållande till vilken pensionen skall bestämmas, hänsyn må tagas till anställningstid efter utgången av den kalendermånad, varunder arbetaren uppnått en ålder av 60 år, allenast till den del densamma icke överstiger en fjärdedel av anställningstiden före nämnda tidpunkt (6 § 2 mom. andra stycket a) summariska pensionskungörelsen). Hänvisningen till bestämmelserna i den summariska pensionskungörelsen innebär vidare, att pension utgår från och med dagen näst efter den, då avgång från anställningen ägt rum, till och med den dag, då en månad förflutit efter pensionstagarens frånfälle, dock att pension ej må utgå från tidigare tidpunkt än ingången av den månad, under vilken ansökning om pension ingivits (8 § första stycket summariska pensionskungörelsen, sådant detta författningsrum lyder enligt kungörelse den 22 juni 1944, nr 501).

I sitt av riksdagen godkända utlåtande i anledning av den förut omfördälda propositionen nr 260/1944 yttrade bankoutskottet — som icke hade något att erinra mot de i propositionen föreslagna, sedermera i kungörelsen nr 502/1944 innefattade pensioneringsgrunderna — att enligt vad utskottet under hand inhämtat några gränsfall yppat sig, i vilka arbetare innehaft en sammanlagd anställningstid hos vägdistrikt av mera än 15 år, varav dock mindre än 12 tjänstår infallit före 60 års ålder. I samband därmed uttalade utskottet den förhoppningen, att frågan om pensionering jämväl av sådana arbetare efter framställning från vederbörande av Kungl. Maj:t toges under omprövning och att, där förhållandena därtill föranledde, förslag i ämnet förelades riksdagen i varje särskilt fall.

Med särskilda skrivelser har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* till Kungl. Maj:t överlämnat till styrelsen inkomna framställningar om pension från närmare ett femtiotal förutvarande vägarbetare. Samtliga arbetare tillhöra någon av de båda kategorier, som avses i 1 punkten kungörelsen nr 502/1944, och ha vid anställningens upphörande eller, såvitt angår arbetare, som permitterats av vägdistrikt, vid tiden för permitteringen under en sammanlagd tid av minst 15 år efter fyllda 18 år innehaft sådan anställning, varom förmäles i 2 punkten nämnda kungörelse. Pension enligt densamma har emellertid icke kunnat beredas dem, enär den del av anställningstiden, som infallit före fyllda 60 år, för samtliga understiger 12 år.

I sina förenämnda skrivelser har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen — under återopande av bankoutskottets tidigare återgivna uttalande — tillstyrkt, att ifrågavarande arbetare erhöle pension enligt i skrivelserna närmare angivna grunder. I fråga om pensionernas belopp har styrelsen därvid — i anslutning till bestämmelserna i kungörelsen nr 502/1944 — föreslagit, att de arbetare, som under kortare tid än 20 år innehaft i 2 punkten av nämnda kungörelse avsedd anställning, skulle erhålla en årlig pension av 708 kronor och de övriga, vilkas motsvarande anställningstid varierar mellan 20 och omkring 23 år, en årlig pension av 900 kronor.

Statens pensionsanstalt har i särskilda utlåtanden förklarat sig i betraktande av bankoutskottets förenämnda uttalande icke vilja göra någon erinran mot att framställning avlättes till riksdagen om pension till förevarande arbetare, vilka samtliga finge anses tillhöra den kategori, som i utlåtandet åsyftats. Pensionsanstalten har därvid beträffande dem framhållit, att även om 12 år av anställningstiden infallit före 60-årsåldern och pension enligt kungörelsen nr 502/1944 sålunda kunnat ifrågakomma, pensionen, med hänsyn till föreskrifterna i 6 punkten av kungörelsen, jämförd med 6 § 2 mom. andra stycket a) i 1942 års summariska pensionskungörelse, i intet fall skulle kunnat bestämmas till högre belopp än 708 kronor. På grund härav och då pensionsbeloppen enligt anstaltens uppfattning borde bestämmas till något lägre belopp än vad som skulle ha utgått, därest kungörelsen nr 502/1944 varit tillämplig, har anstalten föreslagit, att pensionerna bestämdes till 600 kronor om året för samtliga ifrågavarande arbetare, i den mån reduktion av pensionsbeloppet bör ske enligt 5 punkten i kungörelsen.

Statskontoret har biträtt pensionsanstaltens förslag.

Föredragande statsrådet har anfört följande:

»Såsom av det föregående framgår, föreligga beträffande ifrågavarande arbetare förutsättningar för tillämpning av kungörelsen den 22 juni 1944 (nr 502) utom såtillvida, att den tid, varunder de före fyllda 60 år innehaft i 2 punkten av kungörelsen omförmäld anställning, icke uppgår till 12 år. Med hänsyn till bankoutskottets förut berörda uttalande vill jag emellertid icke motsätta mig, att pension det oaktat beredes dem. I betraktande av det förhållandevis stora antal arbetare, om vilka i ärendet är fråga, och då ytterligare framställningar av samma art som de nu föreliggande torde vara att förvänta, synes det mig lämpligast, att frågorna om pension åt arbetare av här

avsedda kategori icke underställas riksdagen från fall till fall utan att för desamma avgörande av riksdagen fastställas vissa grunder, vilka det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att tillämpa. Detta synes mig så mycket hellre böra ske, som pensionsfallen äro av tämligen ensartad beskaffenhet.

Vad beträffar de grunder, som böra tillämpas vid prövningen av nämnda pensionsfrågor, ansluter jag mig till vad pensionsanstalten härutinnan föreslagit beträffande de nu föreliggande fallen. Sålunda synas de i kungörelsen den 22 juni 1944 (nr 502) angivna grunderna böra tillämpas utom i fråga om beloppet av pensionerna. Dessa böra på sätt pensionsanstalten och statskontoret föreslagit fastställas till 600 kronor för år, där de ej böra reduceras med hänsyn till stadgandet i 5 punkten av sagda kungörelse. Någon differentiering av pensionsbeloppen på grundval av anställningstidens längd är icke påkallad. Kostnaderna för pensionerna, å vilka tilläggsförmåner icke böra utgå, synas, i överensstämmelse med vad som gäller beträffande i förenämnda kungörelse avsedda pensioner, böra bestridas från det under tolfte huvudtiteln upptagna förslagsanslaget till diverse pensioner och understöd m. m.»

Utskottet.

Enligt kungörelsen 502/1944 angående pensionering av förutvarande arbetare hos vägdistrikt erfordras för pension, bland annat, en anställningstid av minst 15 år, därav minst 12 år före fyllda 60 år. I anslutning till av bankoutskottet vid 1944 års riksdag i utlåtande nr 51 uttalat önskemål har Kungl. Maj:t i förevarande proposition framlagt förslag om pensionering av sådana förutvarande arbetare hos vägdistrikt, beträffande vilka förutsättningar föreligga för tillämpning av nämnda kungörelse utom såtillvida, att anställningstiden före fyllda 60 år icke uppgår till 12 år. Kungl. Maj:ts förslag innebär, att pension skall beredas dessa arbetare i enlighet med grunderna i kungörelsen, dock att pensionsbeloppet skall bestämmas till 600 kronor för år, där detsamma ej skall reduceras med hänsyn till stadgandet i 5 punkten i kungörelsen (se s. 2).

Med avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag hemställa nu motionärerna, att ifrågasatt pensioner måtte i anslutning till bestämmelserna i kungörelsen fastställas till följande belopp, nämligen 708 kronor om anställningstiden understiger 20 år, 900 kronor om anställningstiden uppgår till 20 men ej 25 år samt 1 104 kronor om anställningstiden uppgår till 25 år eller mera. Att märka är emellertid, att enligt kungörelsen hänsyn må tagas till anställningstid efter fyllda 60 år allenast i vad densamma icke överstiger en fjärdedel av anställningstiden före 60 år. Denna regel skulle enligt motionärernas förslag ej gälla för här avsedda arbetare hos vägdistrikt. För dessa arbetare skulle alltså en fördelaktigare tjänstårsberäkning tillämpas än för de arbetare, å vilka kungörelsen äger tillämpning. Utskottet kan för sin del icke tillstyrka en dylik avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag. Med avseende å de i motionerna ifrågasatta beloppen vill utskottet ytterligare framhålla, att ingen av de i propositionen avsedda arbetarna skulle, även om anställnings-

tiden före 60 år varit minst 12 år, enligt kungörelsen varit berättigad till högre pension än 708 kronor.

I likhet med Kungl. Maj:t finner utskottet icke påkallat, att pensionsbeloppen i förevarande fall differentieras med hänsyn till anställningstidens längd. Pensionsbeloppet synes emellertid skäligen böra sättas något högre än vad Kungl. Maj:t föreslagit. I sådant avseende får utskottet föreslå ett belopp av 708 kronor för år eller samma belopp, som lägst må utgå enligt kungörelsen 502/1944. I övrigt har utskottet icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande proposition samt motionerna I: 323 och II: 504, må bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med av utskottet i det föregående förordade grunder, besluta om pension åt sådana, i 1 punkten kungörelsen den 22 juni 1944 (nr 502) avsedda förutvarande vägarbetare, vilka under en tid av sammanlagt minst 15 år, därav dock mindre än 12 år före fyllda 60 år, innehåft sådan anställning, varom förmåles i 2 punkten av samma kungörelse.

Stockholm den 26 april 1945.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Åkerberg, Sandström, Leander, Edin, Lindblom, Löfgren, Fahlander och Ljungdahl;

från andra kammaren: herrar Svedman, Paulsen*, Eriksson i Sandby*, Johnsson i Kastanjegården, von Seth*, Nilsson i Landskrona, Persson i Norrby och fru Humla.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.